

FED'in belirsizlik politikası izliyorsa da, veriler borsaları besliyor

- Ekim ayını iki günlük kritik önemde bir ABD Merkez Bankası (FED) toplantısı ile tamamladık. Küresel piyasa aktörlerinin ve hem ulusal, hem de uluslararası düzeydeki finans sektörü profesyonellerinin merakla bekledikleri mesajlar, kimseyi mutlu etmedi. Çünkü, FED'in tahvil alım programına yönelik daha net mesajlar vermesi umut ediliyordu ki, FED, tersine, ne tahvil alım programını sürdüreceği, ne de azaltacağı takvime yönelik hiç bir sinyal vermedi. Sadece, ABD ekonomisinin büyümeye devam edeceğine dair daha fazla kanıt görülmesi gerektiğini belirterek, aylık 85 milyar dolar tutarındaki tahvil alım programında devam etme kararını yeniledi.
- İki günlük FED Açık Piyasa Komitesi (FOMC) toplantısı sonrasında yapılan açıklamada, konut sektöründeki toparlanmanın geçtiğimiz aylarda bir şekilde yavaşladığına dair ifadeler yer verilirken, kamu maliyesi ile ilgili politikanın ve Kongre'deki tartışmaların ekonomik büyümeyi kısıtladığı ifade edildi.
- Açık Piyasa Komitesi'nin kararına yönelik açıklama metninde, 2012 yılı boyunca federal mali tasarrufların boyutu göz önünde tutulacak olursa, Komitenin, tahvil alım programının başlamasından bu yana gerçekleşen ekonomik aktivite ve iş gücü piyasası durumundaki ilerlemenin, daha geniş ekonomideki büyüyen temel güçlenme ile birlikte, tutarlı olduğu görüşünde olduğu vurgulandı. Bununla birlikte, tahvil alımlarının hızının azaltılması öncesinde, ilerlemenin istikrarlı olacağına dair daha fazla kanıt görmeyi bekleyecekleri de işaret edildi.
- FED'in aylık tahvil alımları, 40 milyar dolar mortgage destekli tahvil ve 45 milyar dolar hazine tahvili şeklinde ayrılmaya da devam edecek. FED ayrıca, işsizlik yüzde 6.5'in üzerinde seyrettiği sürece ve enflasyon görünümü yüzde 2.5'in üzerine çıkmadıkça, hedef faiz oranını sıfıra yakın seviyelerde tutacağı görüşünü de korudu. Bu noktada, enflasyonun Açık Piyasa Komitesinin uzun vadeli hedefinin altında seyretmeye devam ettiği, bununla birlikte uzun vadede enflasyon beklentisinin sabit kaldığı da belirtildi. Kısacası, söz konusu mesajların içeriği, piyasaları memnun etmedi.
- Bununla birlikte, 1 Kasım cuma günü açıklanan ABD ve Çin imalat sanayi verilerinin beklenenden iyi gelmesi, Çin ekonomisi için son 18 ayın en iyi verisine işaret etmesi, bakır gibi emtia fiyatlarını yukarıya doğru etkilemesinin yanı sıra, borsalar için de kısmen moral kaynağı oldu.

- Geçtiğimiz hafta, 29 Ekim akşamı, 16. Raporu kaleme alırken, 20 Ekim pazar günü hazırladığımız 15. Raporumuzda, Dolar Endeksi'nde 79 puan eğer kırılır ise, 1,40 dolara kadar gidebilecek bir sürecin başlayabileceğini belirtmiştik. Ancak, endeks 79 puanı kırmadı ve 29 Ekim itibariyle, yeniden 79,622 puana yükselmişti. 1 Kasım Cuma akşamı, yeni bir piyasa haftası Kasım ayının ilk günü ile tamamlanırken, Dolar Endeksi yeniden 80 puanı aşarak, 80,716 puanı gördü ve bunun doğal sonucu olarak, euro-dolar paritesi 1,35 doları kırdı.
- 30 Ekim akşamı, FED'in belirsizliği arttıran bir tutum sergilemesi sonrası güçlenen dolar, yurt içinde de dolar-TL kurunu yeniden 2 TL'nin üzerine, cuma akşamı itibariyle 2,0180 TL düzeyine kadar taşıdı. 31 Ekim günü, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) bu yılın son Enflasyon Raporu için bir basın toplantısı gerçekleştiren Doç. Dr. Erdem Başçı'nın "TL'ye değer kazandırma yönünde gayret sarf edeceğiz" sözleri, bir ara dolar-TL kurunu 1,99 TL'nin altına getirmiş olsa da, FED'in sebep olduğu belirsizliğin keyifsizliği ile, gelişmekte olan ekonomi para birimlerinden çıkmak isteyen uluslararası yatırımcılar nedeniyle, dolar -TL kuru, 4 Kasım pazartesi gününe 2,0170 TL civarından başlıyor.
- Altının dolar cinsinden ons fiyatı için ise, Dolar Endeksi'nin 79,70 puanı geçmesi halinde, altının ons değerinin 1400 doları test etmesinin zora girebileceğini belirtmiştik. Nitekim, dolar endeksinin yeniden 80 puanı aşması nedeniyle, 28 Ekim'de 1360 doları bile test etmiş olan bir ons altın fiyatı, 4 Kasım sabahına 1315 doların altından başlıyor. Doların değer kazanmayı sürdürmesi halinde, hem euro-dolar paritesinde, hem de altının ons fiyatında geri çekilmenin sürmesini doğal karşılamamız gerekmekte.
- Fitch'in Türkiye'nin uluslararası derecelendirme notunu ve görünümünü teyit etmesine rağmen, Türkiye'nin dış finansman ihtiyacı olan ve tasarruf açığı nedeniyle riskli ülke konumunda olduğu yönünde sürekli vurgu yapılan bir ekonomi olması, sadece döviz kurlarını yukarı yönde hareketlendirici etkisi ile değil, menkul kıymetler piyasasındaki keyifsizlikle de kendini gösteriyor. Normal koşullarda, 1,98-1,94 TL bandı içinde kalması beklenen dolar-TL kurunun 2,02 TL'ye yaklaşmasına benzer bir şekilde, 82-83 bin bandına yaklaşması umut edilen Borsa 100 Endeksi de, 1 Kasım cuma günü itibariyle, 76 bin 500 puanı gördü. Yüzde 7,5 düzeyine kadar gerilemiş olan 2. el Hazine kağıtları faizi ise, yüzde 8,06 düzeyine gelmiş durumda.
- Hazine ise, Kasım 2013-Ocak 2014 dönemini bir hayli yoğun bir ihale programı ile geçirecek. Buna göre, ilki 12 Kasım'da 371 bin günlük, yani 12 aylık tahvil ihalesiyle başlayarak, 18 Kasım'da 5 ve 10 yıllık iki ihale, 19 Kasım'da ise 2,7 ve 10 yıllık üç ihale gerçekleştirecek. Aralık ayında ise, 2 Aralık'ta, 5 ve 7 yıllık iki ihale, 3 Aralık'ta ise 2 ve 10 yıllık iki ihale gözüküyor.

- Ardından, Hazine 21 Ocak 2014'e kadar, yani neredeyse 50 gün ihalelere ara verdikten sonra, 21 Ocak 2014'de 14 ay vadeli bir ihale ile geri dönüyor. 27 Ocak 2014'de 5 ve 10 yıllık iki ihale, 28 Ocak'ta ise 2 ve 10 yıllık iki ihale olmak üzere, Hazine, 2014 yılının ilk ayında 5 ihale planlamış durumda. 12 Kasım'daki 371 gün, yani 12 ay vadeli ihale ile, 21 Ocak'taki 14 ay vadeli tahvil ihaleleri kuponsuz iken, kalan 14 ihalenin 9'u sabit faiz ve 6 ayda bir kupon ödemeli, 2'si değişken faizli ve 6 ayda bir kupon ödemeli, 2'si ile TÜFE'ye endeksli ve 6 ayda bir kupon ödemeli olarak tasarlanmış durumda.
- Kasım ayında toplam 14,4 milyar TL'lik iç borç servisine karşılık, toplam 11,6 milyar TL'lik iç borçlanma yapılması, Aralık ayında toplam 11,9 milyar TL'lik iç borç servisine karşılık toplam 8,9 milyar TL'lik iç borçlanma yapılması ve Ocak ayında toplam 12,1 milyar TL'lik iç borç servisine karşılık toplam 10,6 milyar TL'lik iç borçlanma yapılması programlanmış durumda. Yani, Hazine iç borçlanmada net borç ödeyicisi konumunu sürdürüyor.
- Hazine, 2011 yılında 44,7 ay olan nakit iç borçlanmanın ortalama vadesini, 2012 yılında 60,8 aya, 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde ise 74,1 aya uzatmayı başarmış durumda. Bunun yanı sıra, yine 2011 ve 2012 yıllarında sırasıyla, yüzde 8,7 ve yüzde 8,8 olarak gerçekleşen sabit getirili TL cinsi iç borçlanmanın ortalama maliyetini de, 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde yüzde 7,5 seviyesine gerilettili.
- Biraz önce yukarıda belirttiğim, net borç ödeyicisi olma hedefi doğrultusunda, 2013 yılının tamamında yüzde 87,5 olarak öngörülen toplam iç borç çevirme oranının yüzde 85,1 seviyesinde gerçekleşmesi bekleniyor. Bu oranın yüzde 100'ü geçtiği, yani Hazine'nin o yılki borç ödemesinden daha fazla borçlandığı yıllar da oldu. Bu oranı yüzde 80'nin altına indirmek ciddi bir başarı anlamına geliyor. 2014 yılında bu oranın yüzde 86 olarak gerçekleşmesi öngörülüyor. 2014'de 156,5 milyar TL'lik iç borç geri ödemesine karşılık, 134,6 milyar TL yeni iç borçlanma, 20,2 milyar TL'lik dış borçlanma karşılığında da, 14,8 milyar TL yeni dış borçlanma hedeflenmekte.
- Yatırımcı tabanının genişletilmesi ve borçlanma enstrümanlarının çeşitlendirilmesi amacıyla, Hazine'nin ilk defa 2012 yılında ihraç ettiği kira sertifikalarının ihracına 2013 yılında da devam edildi. Şubat ve Ağustos aylarında iç piyasada toplam 3,3 milyar TL, uluslararası piyasada ise Ekim ayında 1,25 milyar dolar tutarında kira sertifikası ihracı gerçekleşti. 2012 yılı Aralık ayında ön finansman amacıyla gerçekleştirilen ihraç dahil olmak üzere, geleneksel eurobond, kira sertifikası ve yeni ihraçları yoluyla uluslararası sermaye piyasalarından toplam 5,5 milyar dolar düzeyinde kaynak sağlayan Türk Hazinesi, bu tutarın 4 milyar dolarını geleneksel eurobond piyasasından, 1,25 milyar dolarını kira sertifikası ihracından, 200 milyon dolarlık kısmını ise Samurai piyasasından elde etmiş durumda.
- 2014 yılı, ABD ve AB bankaları açısından, varlıklara daha yüksek oranda karşılık ayırma, sermaye yeterliliği ve daha yakından gözetim anlamında zor bir yıl olarak geçecek gibi

gözükürken, dolar ve euro cinsinden borçlanma maliyetlerinin de yükselebileceği konuşuluyor. Bu durum, dış finansman ihtiyacı olan ülkelerin, küresel kaynak maliyeti artışını nasıl yönetecekleri yönündeki tartışmaları da alevlendirmekte. Bu nedenle, Türkiye, Hindistan, Brezilya, Güney Afrika gibi, kimi önde gelen gelişmekte olan ekonomi, küresel yatırımcılar tarafından daha fazla mercek altına yatırılmış durumda.

- Hindistan Merkez Bankası, bu tartışma ve değerlendirmelerin dile getirildiği bir ortamda, 29 Ekim salı günü, enflasyonla mücadele için faiz oranlarını üst üste ikinci ay yükseltti. Çeyrek puan artan politika faiz oranı yüzde 7,75 oldu. Bu oran, Hindistan Merkez Bankası'nın ticari bankalara ödünç verdiği kriter repo oranı için de geçerli. Bankaların nakit olarak tutması gereken mevduat yüzdesini belirleyen nakit rezerv oranı ise değişmedi.
- Hindistan'ın enflasyon oranı, Eylül ayında son yedi aylık zirveye çıkarak yıllık bazda yüzde 6,46'e ulaştı. Uzmanlar, Hindistan ekonomisine son aylarda bir dizi faktörün zarar verdiğini vurguluyor. Madencilik ve imalat gibi kilit sektörlerdeki yavaşlama büyüme oranını sınırlamış durumda. Aynı zamanda, hem önemli reformları yapmada hükümetin başarısız olması, hem de ABD'de ekonomik koşulların iyileşmesi nedeniyle, yabancı yatırımcıların Hindistan'dan para çektikleri belirtilmekte.
- TCMB ise, Başkan Erdem Başçı aracılığı ile, fiyat istikrarı ve finansal istikrara yönelik risklere karşı, ek parasal sıkılaştırmalarla yola devam edildiğini ve ağustos ayında ek parasal sıkılaştırmanın etkinliğini artırmak amacıyla gecelik borç verme faiz oranının yüzde 7,75'e yükseltildiğini anımsatıyor. Bununla birlikte, faiz koridorunu veya temel para politikası faiz oranını arttırmak, ya da diğer para politikası araçları üzerinden ek bir parasal sıkılaştırmayı şu an için gerekli görmediklerini ifade ediyor.
- TCMB, temkinli duruşun korunarak, likidite politikasının genel olarak sıkı tutulduğunu ve alınan makro ihtiyati tedbirlerin de katkısı ile, 2013 içinde yüzde 30 düzeyinden, 3. çeyrek sonu itibarıyla yüzde 25 düzeyine gelen yıllık kredi büyüme oranının 2014 yılının ortalarında yüzde 15 referans değerine inmesinin varsayıldığını hatırlatmakta. Bu durum, Borsa İstanbul'da hisseleri işlem gören bankalar için, karlılıklarını korumaları noktasında, 2014 yılına dönük tartışmaları alevlendirir.
- Yukarıda belirttiğimiz hususların ışığında, TCMB enflasyonun, yüzde 70 olasılıkla, 2013 yılı sonunda yüzde 6,3 ile yüzde 7,3 aralığında (orta noktası yüzde 6,8), 2014 yılı sonunda ise yüzde 3,8 ile yüzde 6,8 aralığında (orta noktası yüzde 5,3) gerçekleşeceği tahmin ediyor. Enflasyonun orta vadede yüzde 5 düzeyinde istikrar kazanacağı öngörülmekte. Temmuz sonu yayınlanan Enflasyon Raporu'ndaki beklenti ve öngörülere göre, Ekim ayı raporunda, enflasyon tahminleri 2013 ve 2014 yılları için sırasıyla 0,6 puan ve 0,3 puan yukarı yönlü güncellenmiş durumda.

- 2013 yılındaki güncellemenin 0,4 puanı döviz kurlarındaki oynaklık ve gelişmelerinden kaynaklanırken, 0,1 puanı ortalama petrol fiyatı varsayımındaki artıştan ileri gelmekte. Ayrıca, 2013 yılı büyüme görünümünün Temmuz Enflasyon Raporu'nda öngörülene göre daha olumlu gerçekleşmesiyle, yukarı yönlü güncellenen çıktı açığının yılsonu enflasyonu üzerinde 0,1 puan yükseltici etki yapmasının da beklendiği vurgulanıyor. Yani, beklenenden iyi giden büyüme oranının da enflasyon üzerindeki yukarı itici bir etkisi olmuş.
- 2014 enflasyon tahminindeki güncellemede, döviz kuru ve petrol fiyatlarındaki gelişmelerin belirleyici olduğunu belirten TCMB, 2013 yılı için ortalama 107 dolar olarak öngörülen petrol fiyatının 109 dolar olarak şekillendiğini, ayrıca, çıktı açığı öngörülerıyla değerlendirildiğinde, maliyet kaynaklı bu unsurların 2014 yıl sonu enflasyonu üzerindeki yükseltici etkisinin 0,3 puan olmasının beklendiğini hatırlatmakta. Tüm bu mesajlar, 2014 yılında TL cinsinden borçlanma maliyetlerinde de 1,5 puana kadar bir artış olabileceği beklentisini gündeme getiriyor.
- Bu noktada, 4 Kasım pazartesi (bugün) TÜİK'in açıklayacağı enflasyon verileri de piyasalar üzerinde negatif bir etkiye sebep oldu. 1 Kasım pazartesi günü İstanbul Ticaret Odası'nın açıkladığı İstanbul enflasyon verileri, TÜFE'de 2004 ve 2009 sonrası, son 10 yıl içerisinde 3. en düşük enflasyon verisine işaret ediyordu. 2011 yılı ekim ayında yüzde 3,07, 2012'de ise yüzde 2,67 olan enflasyon oranı, 2013 için yüzde 2,54 olarak gerçekleşmiş. İstanbul'un maliyet enflasyonu ise geçen yıla göre ikiye katlanmış gözüküyor. Yıllık bazda yüzde 7,6 gibi bir enflasyon söz konusu.
- Piyasa, ekim ayı için, TÜİK'in TÜFE'de yüzde 1,2 ile 1,3 arası bir aylık enflasyon oranı açıklamasını ve yıllıklandırılmış manşet enflasyonun da yüzde 7,9'dan, yüzde 7,1-7,2 düzeyine gerilemesi beklenmekteydi. Oysa, 2012 yılının ekim ayında yüzde 1,98 oranında gerçekleşmiş olan TÜFE enflasyonu, geçen ekim ayı için, piyasa beklentilerinin üstünde, yüzde 1,8 oranında geldi. Bunun doğal sonucu olarak, piyasanın yüzde 7,2-7,1 düzeyine gerilemesini umut ettiği yıllıklandırılmış manşet enflasyon oranı da, eylül ayındaki yüzde 7,88 düzeyinden, ancak yüzde 7,71 düzeyine geri gelebildi
- Bu tablo çerçevesinde, finans kurumlarının ekonomik araştırmalar birimleri 2013 yıl sonu enflasyon beklentilerini yüzde 7,6 ile 7,8 oranına yükselttiler. H ve I kodlu çekirdek enflasyon değerleri ise, manşet enflasyona yaklaşarak, risk sinyali veriyor. Bu durumda, TCMB'nin faiz silahını çekmesinin vakti gelmiş gözüküyor. Bu noktada, piyasa beklentilerinin altında bir enflasyon oranı 2. el faizleri de aşağı çekecekti. Aksine, faizler yüzde 8,2'yi geçti, ardından 8,11'e geri geldi. Dolar kuru da 2,02 TL'yi geçti. Bu durumda, TCMB faiz silahını çekmez ve bu nedenle döviz kurlarındaki dalgalanma sürer ise, dövizdeki artışın enflasyona geçişkenliği (pass-through) nedeniyle, 2014'ün belirsizlikleri, Türkiye'yi daha fazla zorlayabilir.

- 4-8 Kasım haftası, dünyanın önde gelen ekonomileri için kritik önemde veriler gündeme gelecek ve kimi merkez bankası başkanlarının konuşmaları da merakla takip edilecek. Bu arada, 4-8 Kasım haftası açısından en önemli konu başlıklarından birisinin, Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB) rutin para politikası toplantısı olduğu unutulmamalı.
- Geride bıraktığımız haftanın sonuna doğru açıklanan Euro Bölgesi TÜFE enflasyon verilerinin beklenenin çok altında gelmesi, Euro Bölgesi'ne yönelik deflasyon korkularını gündeme getirdi. Piyasa konuşulan bu tür endişeler ile birlikte, ECB'nin faizleri düşürebileceği olasılığı da bir anda gündeme oturdu. Bu tür tartışma ve dedikodular, doğal olarak pariteye de yansdı. Ayrıca, söz konusu keyifsiz tartışmalarla, hafta genelinde Avrupa borsa endekslerinde düşüş hakim oldu. 5 yılın zirvesinden zayıflamaya başlayan Avrupa endeksleri bilançolar ile de hasar aldı.
- 7 Kasım perşembe günü gerçekleşecek olan ve Türkiye saati ile 14:45'de açıklanacak olan ECB'nin faiz kararı sonrası, saat 15:30'da ECB Başkanı Draghi'nin merakla beklenen basın toplantısı gerçekleşecek. Aynı günü, İngiltere Merkez Bankası'nın da saat 14'de gelecek faiz kararında, yüzde 0,5 düzeyindeki faiz oranının da, 475 milyar pound düzeyindeki varlık alım programının da değişmesi beklenmiyor. Bu arada, FED Açık Piyasa Komite üyesi (FOMC) ve FED Cleveland Başkanı Sandra Pianalto'nun 6 Kasım akşamı, Türkiye saati ile saat 20 sonrası yapacağı açıklamaları da atlamamak gerekiyor.
- Aynı gün, FED Başkanı Bernanke'nin yanı sıra, FED üyesi Lockhard ve Dudley'in açıklamaları da merakla izlenecek. Üç konuşma da Türkiye'de piyasalar kapandıktan sonra gerçekleşecek. Bu arada, ABD Federal Hükümeti'nin, Demokrat ve Cumhuriyetçiler arasındaki anlaşmazlık nedeniyle, 16 gün kapalı kalması sonrasında, 1 Kasım cuma günü açıklanması gereken ekim ayı ABD tarım dışı istihdam ve işsizlik verisi, 8 Kasım'a ertelenmişti.
- Malum, 22 Ekim'de açıklanan gecikmiş eylül ayı tarım dışı istihdam verisi, 169 bin artış beklenirken, 148 bin gelmişti. Ekim ayı artışının ise 120 bin civarında gerçekleşmesi bekleniyor ki, bu aylarda artık 190 bin ve üzerine oturması beklenen ABD tarım dışı istihdam verisinin hep beklenenden kötü gelmesi, FED'in tahvil alım programını azaltma kararını sürekli daha ileri bir tarihe atacağına dair beklentiyi güçlendirecek. İşsizlik oranının ise, yüzde 7,2'den, yüzde 7,3'e yükselmesi bekleniyor.
- Aynı 8 Kasım'da TÜİK'in açıklayacağı eylül ayı sanayi üretim verisi ise, sizlere 3. çeyrek büyüme tahminimizi gelecek haftaki raporda paylaşma fırsatı verecek. Bu noktada, Uluslararası finans kurumu Morgan Stanley tarafından yayımlanan raporda, Türkiye'de tüketici ve reel kesim güveni endekslerini diğer büyümeye ilişkin verilerle eşleştirmenin zorluğuna değinilirken, endeksler arasında uyumsuzluk olduğuna da dikkat çekildi.

- Ekim ayında perakende ve inşaat sektörleri gibi farklı sektörler daha karamsar bir tablo çizdi. Hizmet sektörü güven endeksi ise, eylül ayındaki 104 seviyesinden, ekim ayında 103,5'a gerileyerek 0,5 oranında limitli bir düşüş gösterse de, perakende sektörü yüzde 5,9 ile sert bir düşüş gösterdi. İnşaat sektörü ise yüzde 1,1 oranında geriledi.
- Morgan Stanley tarafından yapılan değerlendirmede, bazı güven göstergelerine odaklanıp diğerlerini önemsememenin yanıltıcı bir tabloyla karşılaşılmasına neden olabileceği belirtildi. Ocak-Ağustos döneminde sanayi üretimi performansının zayıf kaldığının kaydedildiği raporda, Eylül ayı kapasite kullanım oranında da değişim görülmediği bildirildi. Ekim ayında veride görülen sıçramanın ise sanayi üretiminde iyileşme görmek için yeterli bir gösterge olmadığı belirtildi. Kredi büyümesinde ise, momentum kaybının sınırlı olduğuna dikkat çekilirken, yıllık bazda konut kredilerindeki büyüme oranının yüzde 31, tüketici kredilerinde ise yüzde 28 olduğu kaydedildi.
- Hakikaten, önceki raporlarımızda da belirttiğimiz ve sizlerle paylaştığımız bu hususun, Morgan Stanley ekonomistlerince de dillendirilmiş olması, TCMB ve TÜİK'in imalat sanayi üretim değerleri ile, kapasite kullanım oranı verileri arasındaki uyumsuzluğa önem göstermeleri gerektiğine işaret ediyor. Her iki verinin de TÜİK tarafından açıklandığı bir kaç yıl öncesinde böyle bir sapma söz konusu değildi.
- Bur başka konu başlığı olarak, TCMB ve TÜİK tarafından birlikte hazırlanan tüketici güven endeksi de, TCMB tarafından hazırlanıp kamuoyu ile paylaşılan reel kesim güven endeksi de ekim ayında zayıf bir performans ortaya koydu. Tüketici güveninde ekim ayındaki toparlanma temmuz ayının gerisinde. Kaldı ki, tüketici güveninden söz etmek için bu değer 100 puana yakın olması lazım. Malum, ABD'de eylülde 80,2 puan olan veri, ekim ayında 71,2'ye gerilediği için şaşkınlık oldu. Yani, eylül ayında ABD verisi bizden iyiymiş.
- Türkiye'nin tüketici güven endeksi, 2006 yılı mayıs ayındaki Danıştay saldırısı, AK Parti kapatma davası ve bir sınırlı küresel piyasa turbülansı sonrası, 100 puanın üzerinden önce, 90 puanlara, ardından 2008 yılı sonunda, küresel kriz şok dalgaları ile dünyayı vururken, 70 puanın dahi altına kadar çöktü. Yani, endeksin 72,1'den 75,5 çıkması gazozdur. Bir iyileşme değildir. Tüketici güveninde iyileşmeden söz edebilmeniz için, bu oranın 90 puanın üzerine çıkıp, sonra da 100 puanı görmesi lazım. Düşünsenize, 7 yıldır, tüketici güveni yerlerde sürünüyor. Yani, sokakta bir iyimserlik yok. Sadece, kötümserlik içinde ufak umut kıpırdanmaları var. Ama, tüketici güveni 25 puan hala çökük. Yani, kötü. 'Har vurup, harman savuralım, şakır şakır para harcayalım, ekonomiye güvenim tam' diyen bir Türk tüketicisi, hane halkı yok.
- Gelelim reel sektör güven endeksine; Endeksin 100 kabul ettiği 2007 yılından, 2013 yılı ekim ayına kadar, endeks 118 puanı en yüksek düzeyde görmüş. 59,6 puana kadar da çökmüş. Bugün 111,9 puan. En yüksek değerden 7 puan uzakta. Ama, Türk reel sektörüne, endeksin

hesaplanmasındaki bir alt başlığı soruyorsunuz; 'genel gidişatı nasıl buluyorsun, reel sektörün genel gidişatından, Türk ekonomisinin genel gidişatından memnun musun, mutsuz musun?' diye. Bu soruya verilen olumlu ve olumsuz cevaplara göre oluşan endeks değeri 2007 ocak ile 2013 ekim ayı arası en iyi 124,3 puanı görmüş. En kötü 29,6 puanı da. Dikkat edin, Gezi Parkı olayları esnasındaki moralsizlikle, genel gidişat, olumsuzluk göstergesi olarak 93,2'yi görmüş, yani 100 puanın altına inmiş. Ve, ağustos ve eylül de 100 puanın altında kalmış. Sonra, 105 puana gelmiş.

- Ama, 105 puan, genel gidişatın gördüğü en yüksek değer olan 124,3 puanın 20 puana yakın gerisinde. Yani, o da göreceli olarak iyi, göreceli bir yükselme. Moraller süper anlamına gelmiyor. Sadece, önceki aylara göre iyileşme var. Son 3 aydaki toplam sipariş miktarındaki kısmi iyileşme ve önümüzdeki 3 aylık dönemde gelmesi umut edilen ihracat siparişleri ile ilgili olumlu beklenti, belirli bir iyileşmeye sebep olmuş. Sözün özü, imalat sanayi, reel sektör cephesi, tüketiciye göre daha moralli. Toplam istihdamını azaltmayı düşünmüyor. Bu da, en azından hane halkının günlük tüketim harcama ve alışverişini şu anda tehdit edecek bir durum olmadığını gösteriyor. Ancak, tüketici güvenindeki ciddi kayıp ve moralsizliğe karşın, reel sektörün daha moralli olması da, Morgan Stanley tarafından da bir tutarsızlık olarak ele alınmış.